

5/655-17

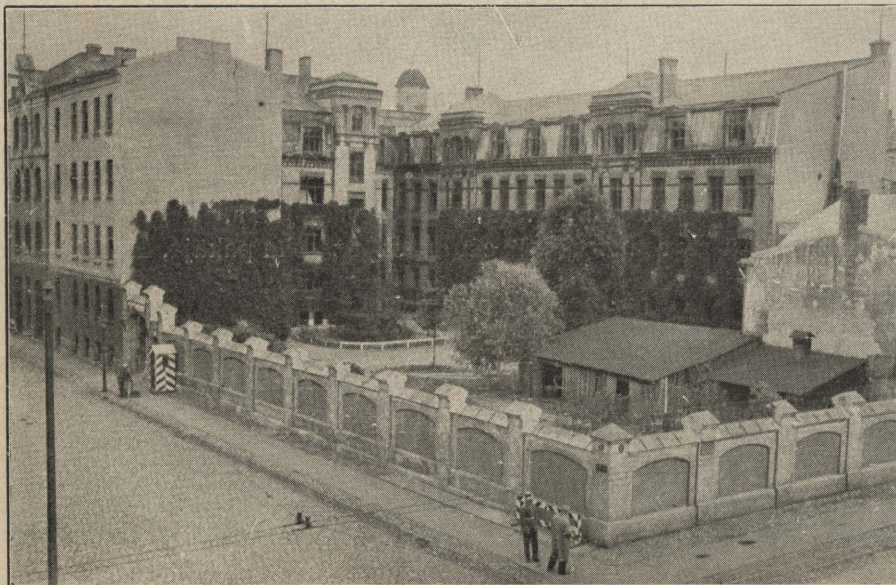
DB 50124

Lūdz paņemt līdz!

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVES IZDEVUMU ILLUSTRĒTS KATALOGS

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVES RĪGĀ, LIELĀ MASKAVAS IELĀ NR. 11, VISPĀRĒJAIS SKATS

*Valstspapīru Spiestuves ražojumi go-
dalgoti Latvijas ražojumu izstādē ar
DIVIEM ZELTA MEDAĻIEM.*

GSR (064)

Valsts ģerboņa reprodukcijas

lielā formātā, krāsās (zīmējums 47×58 cm uz papīra 67×88 cm).
Cena Ls 2,50 gabalā, ar piesūtišanu pa pastu Ls —,50 dārgāk. Tā pati
reprodukcija pastkartes form. Ls —,20, bet vienā krāsā Ls —,10 gabalā.

Valsts Prezidenta A. Kvieša portreja

litografiskā izvedumā, 60×84 cm, Ls 2,— gabalā.

Bij. Valsts Prezidenta G. Zemgaļa portreja

litografiskā izvedumā, 60×84 cm, Ls 2,— gabalā.

Bij. Valsts Prezidenta G. Zemgaļa portreja

mazā formātā, gravējums varā, nospiedums Ls 5,— gabalā.

Bij. Valsts Prezidenta J. Čakstes portreja

litografiskā izvedumā, 60×84 cm, Ls 2,— gabalā.

Bij. Valsts Prezidenta J. Čakstes krūšu tēls

pēc prof. K. Rončevska veidojuma,
galvanoplastiskā reprodukcijā, 22 cm augst., uz koka pakāja, Ls 250,— gab.

Rīgas pilsētas plāni

litografiskā izvedumā, krāsās, à Ls 2,—.

Rīgas jūrmalas plāni

litografiskā izvedumā, krāsās, à Ls —,60.

Rīga

Rokas grāmata ekskursantiem

Saturs:

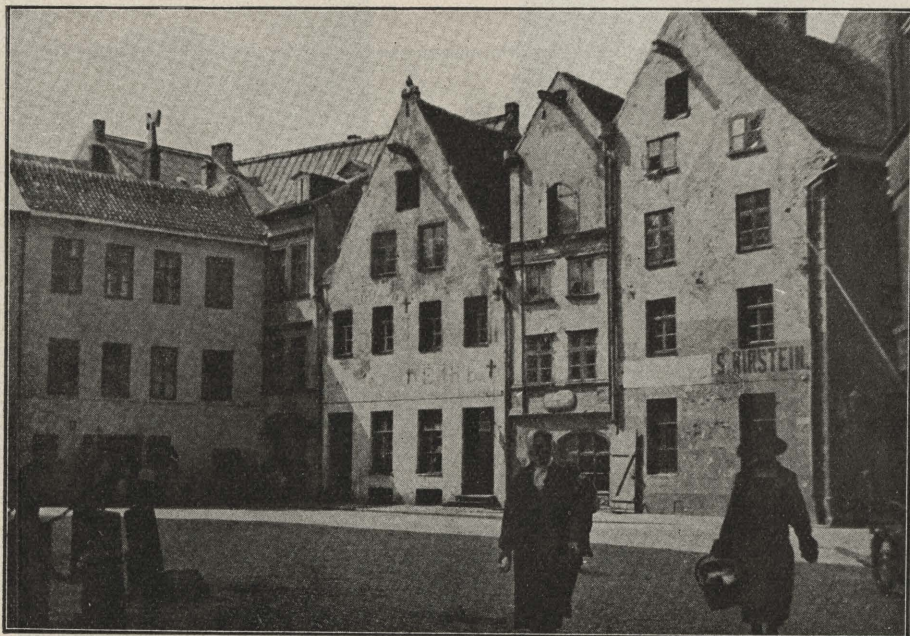
- I. Īsa Rīgas attīstības vēsture.
- II. Rīgas apskatīšana.

III. Pielikums:

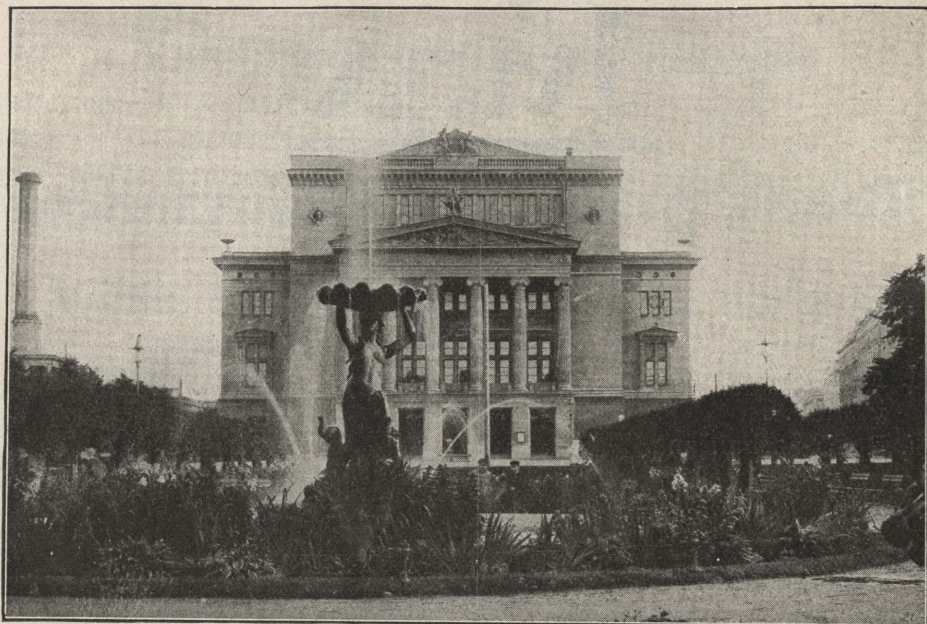
Valsts, pašvaldības un sabiedrisko iestāžu adreses.

SARAKSTĪJIS M. CELMS.

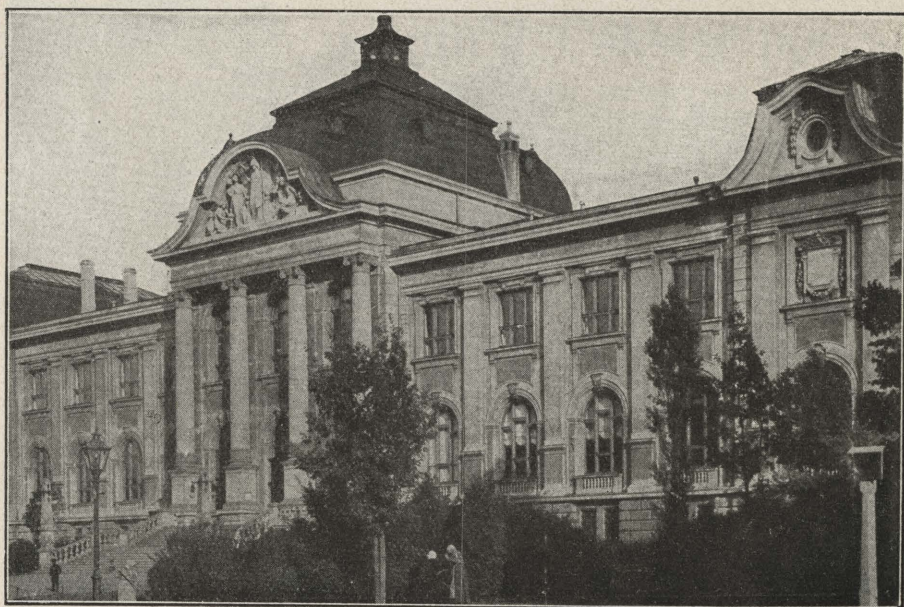
Tekstā 118 ilustrāciju ar liela formāta vairākrāsainu pilsētas plānu.
Maksā Ls 4,—, atkalpārdevējiem rabats.

Pēterļa baznīcas laukums. Ilustrācija no grāmatas Rīga.

Nimfa. Ilustrācija no grāmatas Rīga.

Rīgas pilsētas mākslas muzejs. Ilustrācija no grāmatas Rīga.

VADONIS PA DZIMTENES KALNIEM UN LEJĀM.

I.

VIDZEME.

ZIEMEĻRIETUMU DAĻA.

SARAKSTĪJIS A. MELNALKSNIS.

Saturs: I. Čauri Vidzemei. II. Ziemeļvidzeme. III. Cēsis un apkārtnē. IV. Vidzemes Šveice. V. Vidzemes jūrmala. 103 illūstrācijas un 7 kartes. Mikstā kaliko iesējumā. Maksā Ls 5,— gabalā. Atkalpārdevējiem rabats.

Kad dziesmu un gaviļu pavadīts ziedonis atkal staigā pār Latvijas kalniem un lejām, — viņam līdzi trauc mūsu dzimtenes lieli un mazi ceļotāji ekskursanti. — Bleži vien tie dodas ceļā nesagatavojušies: bez noteikta maršruta, bez laba pavadona, kas prastu aizrādīt uz vietējām īpatnībām, kas kauču tsumā varētu pastāstīt par apskatāmo vietu vēsturi, norādīt uz viņu savādībām un likt izjust to krāšņumu. — Tāda nepieciešama pavadona vietu grib izpildīt „Vadonis pa dzimtenes kalniem un lejām”.

Ordeņa pils drupas Stguldā.

Rakstnieku pils.

Illūstrācijas no grāmatas Vadonis pa dzimtenes kalniem un lejām.

LĀTVIJAS NOVADI

VECPIEBALGA

SARAKSTĪJIS KAUDZĪTES MATĪSS.

Saturs: I. Ģeogrāfiskais stāvoklis. II. Vēsturīgās ziņas. III. Etnogrāfiskas piezīmes. IV. Laužu nodarbība. V. Apgaismība un viņas iestādes. VI. Izloksne. VII. Biedrības. VIII. Veselības kopēji. IX. Kapšētas. X. Nobeigums. Tekstā daudz ilustrāciju. Vien- un vairākrāsaini pielikumi. Maksā Ls 3,— gabalā, atkalpārdevējiem rabats.

Pie Ineša. Ilustrācija no grāmatas Vecpiebalga.

LĀTVIJAS NOVADI

SMILTENE

SARAKSTĪJIS KĀRLIS KUNDZIŅŠ.

Grāmatā 5 krāsainas un 51 vienkrāsaina illūstrācija.
Maksā Ls 2,— gabalā. Atkalpārdevējiem rabats.

Smiltenes pilsdrupas Abulas krastā. Illūstrācija no grāmatas Smiltene.

Stenčiņu uzvalks no Cesvaines pagasta.

Samazinātas ilustrācijas no Lāčoju Rakstiem.

Tautas uzvalks no Liehārdes pagasta.

Stiepiņu uzvalks no Smiltēnes pagasta.

Samazinātas ilustrācijas no Latviju Raksēm.

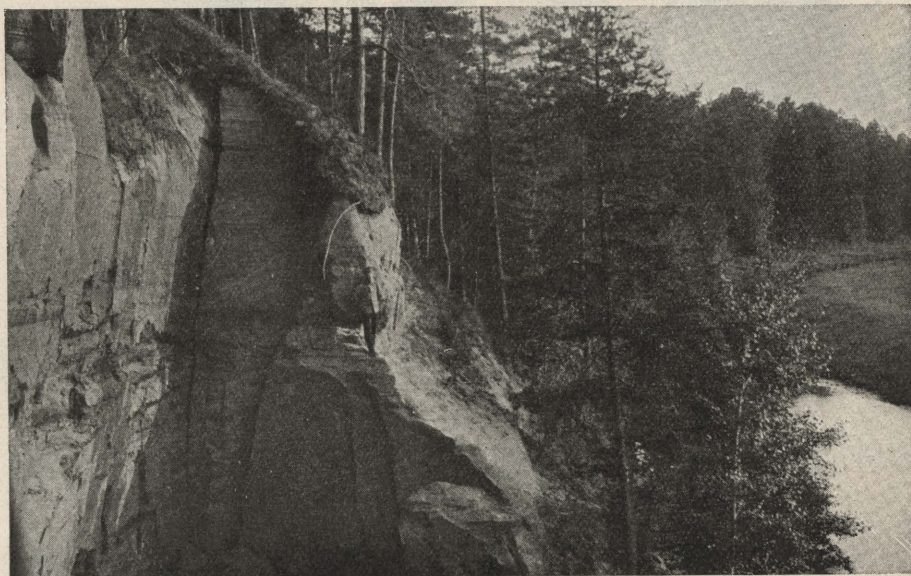
Tautas uzvalks no Zaļenieku pagasta.

LĀTVIJAS NOVADI

MAZSALACA

SARAKSTĪJIS AUGUSTS MELNALKSNIS.

Saturs: Ievadam. Vispārīgais apskats: I. Nosaukums, II. Novads. Senatne un tagadne: I. Baznīca un kapsēta, II. Karš, bads, mēris un tumsība, III. Draudzes muižas un to novadi, IV. Skolas, V. Sabiedriskais darbs un darbnieki, VI. Ievērojamas vietas, VII. Druscīņas no etnografijas, VIII. Vietējās īpatnības, IX. Mazsalaca aprakstos un stāstos, X. Mazsalacas pilsēta un Noslēgums. Pielikumā: 17 lapas ar vienkrāsainām reprodukcijām, 1 lapa ar krāsās iespiestu reprodukciju un Mazsalacas draudzes karte. Maksā Ls 3,50, atkalpārdevējiem rabats.

Silmačas izeis lejpus Mazsalacas. Ilustrācija no grāmatas Mazsalaca.

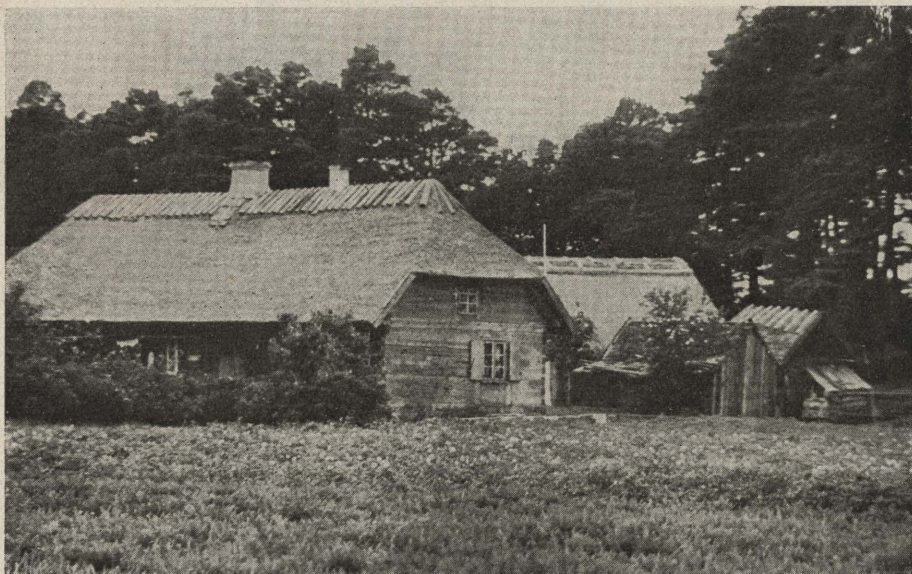
LĀTVIJAS NOVADI

NĪCA

SARAKSTĪJIS J. JANŠEVSKIS.

Saturs: I. Nīcas nosaukums. II. Pagasta robežas un satiksmes ceļi. III. Upes, ezeri, purvi, pļavas un meži. IV. Nelabvēlīgi dabas un dzīves apstākļi. V. Pagasta iedalījums un iedzīvotāji. VI. Nīcas pagātne. VII. Ļaužu nodarbošanās. VIII. Ļaužu īpatnības. IX. Ierašas godos un svētkos. X. Apģērbs. XI. Draudze un baznīca. XII. Skolas un izglītība. XIII. Veselības kopšana un nespējnieku apgādība. XIV. Valoda, teikas, pasakas un dziesmas. XV. Sabiedriskā dzīve. Beigu vārds. Nīcenieku dziesmu paraugi ar melnījām. Grāmatā 64 vienkrāsainas un 8 krāsainas ilustrācijas.

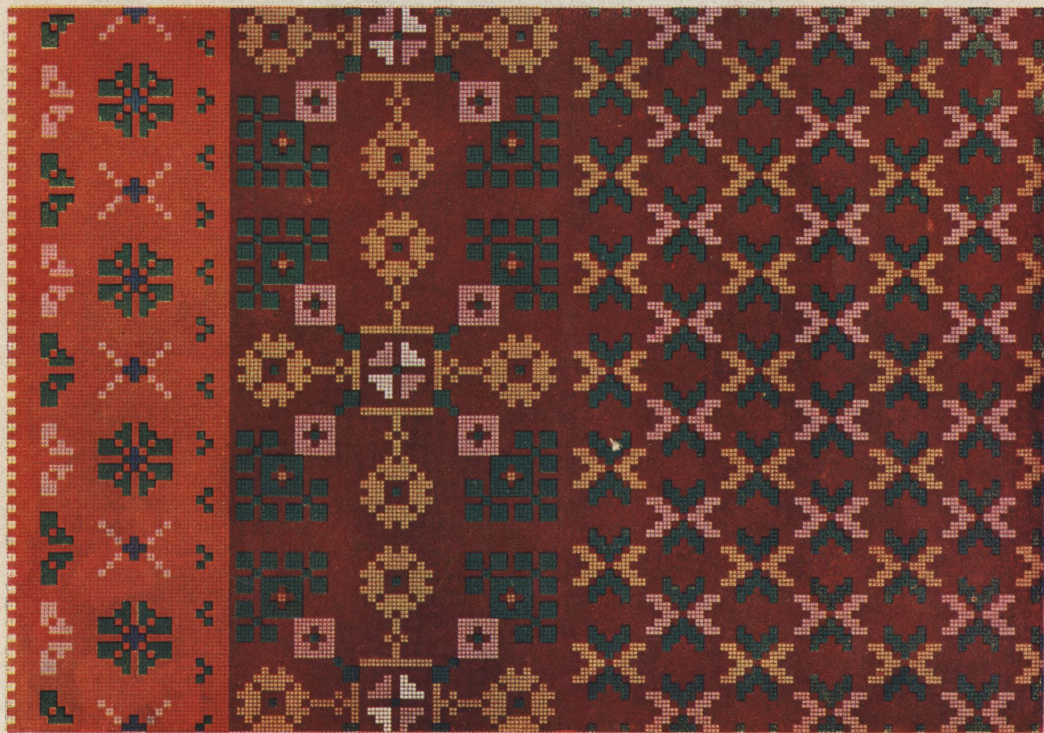
Maksā Ls 5,— gabalā, atkalpārdevējiem rabats.

Lielāka namelnieka sēta. Ilustrācija no grāmatas Nīca.

Samaziņi cindu raksti no Ntēas pagasta.
Krāsainas ilustrācijas no Latviju Rakstiem.

Cimda raksts.

Krāsainās ilnstrācejas no grāmatas *Nīca*.

Sieviešu tautas uzvalks.

HERCOGA JĒKABA LAIKMETS KURZEMĒ

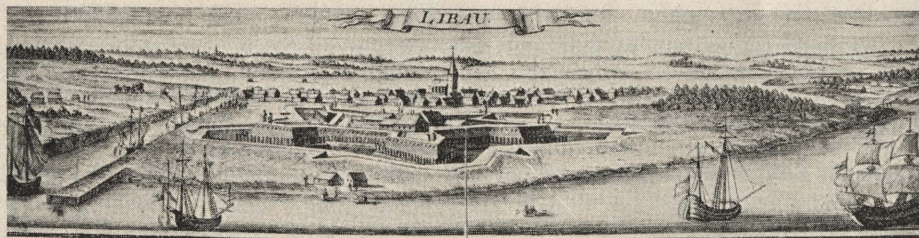

SARAKSTĪJIS J. JUŠKEVIČS.

Saturs: Priekšvārdi. Ievads. Kurzemes hercogīstes dibināšana. Hercoga Jēkaba priekšteči. Hercoga Jēkaba jaunība. Hercogs Jēkabs valdīšanas gados. Hercoga Jēkaba ģimene. Hercoga galms. Hercoga Jēkaba valsts. Hercoga Jēkaba kolonijas. Hercoga Jēkaba flote. Hercoga Jēkaba armija. Hercoga Jēkaba pavalstnieki. Baznīca hercoga Jēkaba laikā. Kurzemes hercogīstes kultūralais stāvoklis hercoga Jēkaba laikā. Kurzemes hercogīstes politiskā vēsture hercoga Jēkaba laikā. Izvads. Darba „Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē” avoti. Pielikumi: A. Eiropa hercoga Jēkaba laikā. Eiropas un tās kaimiņu valdnieki hercoga Jēkaba laikā. B. Hercoga Frīdriha bēru gājiens. C. Hercogienes Luīzes Šarlotes bēru gājiens. Grāmatā 672 lapp. ar 273 vienkrāsainām un 5 krāsainām ilustrācijām, dokumentu un karšu pielikumiem ārpus teksta. Cena Ls 20,—, kaliko sējumā Ls 25,—. Atkalpārdevējiem rabats.

Hercoga Jēkaba dioklājs „Die Pax“.

Liepāja 17. gadsimteņa beigās un 18. gadsimteņa sākumā.

Ilustrācijas no grāmatas Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē.

Izvilcumi no recenzijām

par J. Juškeviča grāmatu „Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē“.

Valstspapīru spiestuve apsveicamā kārtā veicina mūsu etnografijas un vēstures literatūru ar tādiem grafiskā ziņā priekšzīmīgiem izdevumiem, kādi ir abas plaši pazīstamās serijs Latvju Raksti un Latvijas novadi. Šo darbu nozīme pieaug ar katru gadu...

... „Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē“ ir tehniski tik pilnīgi izveidots, ka uzskatāms par pirmšķirīgu eiropējisku izdevumu, kāda līdz šim nebija ne mūsu, ne arī Baltijas vācu vēstures literatūrā. Par šīs grāmatas grezno ietērpju liecina illūstrāciju un pielikumu lielā bagātība: 4 portreti krāsās uz atsevišķām lapām, 3 nošu iespaidumi, 2 dokumentu reprodukcijas ar atdarinātiem vaska spiedogiem, 11 faksimili tekstā, neieskaitot kādus 50 plānus un kartes, no kuņām dažas krāsās. Visu illūstrāciju skaits sniedzas pāri 300. — Bez tam 2 pielikumi atdarina galminieku bēru gājieni Jelgavā 1643. un 1677. gadā pēc T. Krausa zīmējumiem...

... Pārskatu par autora sniegto laikmeta tēlojumu dod jau nodaļu virsraksti: hercoga priekšteči, jaunība, valdīšanas gadi, ģimene, galms, valsts, kolonijas, flote, armija, pavalstnieki, hercogistes baznīca, kultūrālais stāvoklis un politiskā vēsture. Redzams, ka J. J. nolūks bijis attēlot 17. gs. Kurzemi „pēc iespējas pilnīgi“. Šis plašais vēriens piešķir darbam monumentalitāti un nozīmē, ka tā būs rokas grāmata visiem vēstures mīļotājiem, jo konkrētais un vietām pat primitīvais tēlojums ļauj to lasīt kā romānu. Biezās un grezni izdotās grāmatas cena ir samērā tik zema (Ls 20), ka to var iegādāties gara darbinieki un ierēdņi. Tāpēc jācer, ka „Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē“ nevien būs iemīļota grāmata latv. ģimenē, bet arī modinās lasītāju interesi par mūsu tautas pagātni vispār.

Doc. A. Švābe (Daugava).

Mūsu priekšā ir grāmata, kas ieskaitot pielikumus, aptver 671 lapp. un sniedz bez tam daudzus meistariski atdarinātas vien- un daudzkrāsainas illūstrācijas, plānus, kartes u. t. t. Šīs grāmatas košais ārējais ietērpis patiesi pelna, lai to recenzētu neatkarīgi no satura. Var teikt, ka šīs Valstspapīru spiestuves izdevums tālu pārsniedz daudzus ārzemju izdevumus un ir tehniski pilnīgākais spieduma darbs latviešu valodā. Bet netikai ārējā ietērpja ziņā pārrunājamā grāmata ir „pirmā bezdelīga“, — šis darbs ir plašākā monografija Latvijas vēsturē, kas iznākusi latviešu valodā un mēģina pilnīgi pārskatīt samērā neilgo vēstures posmu.

E. K. (Universitas).

J. Juškeviča grāmata „Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē“ atstāj ļoti labu iespaidu. Izdota viņa grezni. Sevišķi patīkamu iespaidu atstāj tehniski teicami izpildītās illūstrācijas. Var redzēt, ka izdevēja — Valstspapīru spiestuve — nav žēlojusi ne pūļu, ne līdzekļu, lai grāmata no ārienes iznāktu koša... Nav noliedzams, ka Juškeviča darbā sakopotas daudz vērtīgas ziņas par hercoga Jēkaba laikmetu Kurzemē, kuņas katram, kas interesējas par Kurzemes vēsturi, ir patīkami pārlasīt. Tā ir šā darba stiprākā puse, un viņas dēļ šo grāmatu var ieteikt vēstures mīļotājiem.

J. Bērziņš (Izgl. Mīn. Mēnešraksts).

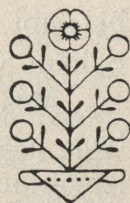
Valstspapīru spiestuves izdevumi izceļas ar savu rūpīgo un glīto ārējo ietērpju, un šai gadījumā tas pilnam attiecināms uz J. Juškeviča grāmatu, kam pievienoti 17. gs. rokrakstu lieliski atdarinājumi ar hercoga Jēkaba parakstu, Ventspils kuģu būvētavas 1701. gada 3. janvāra darbinieku saraksts, Kurzemes kļaušu zemnieku zvēresta teksta fotografisks attēls, portretu reprodukcijas krāsās uz atsevišķām lapām, citi portreti un skati melnā krāsā, tekstā, viņetes un izgreznoti burti. Vairāki vēstures materiāli: hercoga Jēkaba, hercogienes Luizes Šarlotes, viņu ģimenes locekļu vēstules, hercogienes memoriāls bērniem, tirdzniecības līgums ar Franciju un citi ievietoti in extenso oriģinālā un tulkojumā, daži citi pa daļai.

Grāmatas nozīme mūsu populāri-zinātniskajā literatūrā pozitīva, it īpaši kultūrvēsturiskajā ziņā. Cerams, ka autors, kā jau sākumā minēts, atradīs lasītājus diezgan plašās aprindās.

Angelika Gaillte (Burtnieks).

LATVJU RAKSTI

av pasaulē nevienas tautas, kas nepriecātos un nebūtu lepna par to, ka var parādīt citām tautām savu dabisko kultūru, t. i. tos rezultātus, kas parādījušies un parādās tautas dzīves dažādos apstākļos un izpaužas kā tautas dziesmās, mūzikā, pasakās, tā arī mājas mākslā un mājrupniecībā. Šos materiālus krāj, izdod grāmatās, vāc vienkopus muzejos, izlieto kā mācības līdzekli skolās; uz viņu pamata rada jaunus darbus, šos izstāda, izlieto pašu dzīves ikdienišķām vajadzībām, eksportē uz ārzemēm. Šais darbos vistirāk un visspilgtāk parādās tautas dvēsele, tautas gaume formās un krāsās un iedzimtās spējas uz radošu estētisku darbu, un tamdēļ viņi vienmēr ir interesanti un pievilcīgi. Ne jau par velti arī Tautu savienība sasauca starptautiskus kongresus speciāli par šo jautājumu. Arī mums ir savs valsts vēstures muzejs; tas, un sevišķi Pieminēkļu valde, vāc un krāj tautas mākslas priekšmetus, un valsts šim nolūkam ik gadus asignē prāvas summas. Bet būtu nenozīmīgi vākt visādu materiālu vienīgi tam nolūkam, lai tas gulētu plauktos un muzejā. Šis materiāls, saprotams, ir jāpublicē, jādara visiem pieejams, tikai tad viņš var noderēt kā paraugs, kā mācības līdzeklis un ierosinājums jauniem darbiem. Šo nepieciešamo uzdevumu nu izpilda Latvju Raksti. Šis izdevums tamdēļ arī nav nekāda nevajadzīga luksa bilžu grāmata,

bet labi un lēti izdots mūsu bagātās tautas mākslas pūrs praktiskām vajadzībām.

Mēs esam maza tauta, un ja mēs kā tauta un valsts gribam pastāvēt, tad mums jāmacās un jāprot apzinīgi attīstīt un izmantot par visām lietām taisni mūsu iedzimtās spējas, kas mums nepavisam nav jāiepotē mākslīgā ceļā. Bet par to mēs līdz šim paši tikpat kā nemaz neesam padomājuši un šīs mūsu spējas pazīstam vismazāk. Mēs vēl nemaz neesam apzinājušies, cik daudz cilvēku varētu nodarbināt un dot viņiem peļņu ar šādu radošu un interesantu darbu, bet mūsu jaunatne aiz vienkāršas nezināšanas mēģina iekļūt jau pārāk pārpildītos arodos vai velti meklē nodarbošanos pie garlaicīgiem rakstāmiem darbiem, izdara pašnāvības aiz „dzīves tukšuma“ un „dzīves apnikuma“. Mēs protam ļoti jūsmot piemēram par zviedru kultūru, bet nepavisam neprotam izlietot mūsu tautas mākslu savām ikdienišķām vajadzībām tā, kā to prot taisni zviedri un viņu kaimiņi. Vai Beļģijas izglītības ministrija abonētu Latvju Rakstu astoņus kompleksus, ja šinī izdevumā nebūtu tik daudz ierosinoša, neizmantota materiāla; beļģu izglītības ministrs saprot, kāda manta slēpjas šinī izdevumā un cik noderīga viņa ir arī beļģiem, kā to liecina Lježas mākslas akadēmijas atsauksmes.

Mūsu pašu lietu nezināšana sasniedz dažā ziņā pavisam neticamus apmērus, piemēram jautājumā par tautas uzvalkiem, kuŗš atrodas visciešākā sakarā ar to pašu tautas mākslu. Pa daļai vainojams bija arī mūsu valsts vēstures muzejs, kur ilgus gadus stāvēja nepareizi apģērbtas figūriņas, tādā kārtā vēl pavairojot jucekli ar nepareiziem paraugiem. Vainojamas arī visas tās personas, kas izgatavojušas nepareizus uzvalka piederumus, vai devušas aizrādījumus un nepareizus paraugus tiem uzvalkiem, kuŗos vēl tagad staigā daudzas mūsu jaunavas svētku dienās, iedomādamās, ka viņas ģērbusās tautas uzvalkā. Pēdējie dziesmu svētki gan šinī ziņā uzrādīja līdz šim vēl nepiedzīvotu soli uz labo, un nav noliedzams, ka tam par pamatu bija Latvju Rakstu paraugi. Jācer, ka šī apziņas mošanās notiks arī pie visām citām tautas mākslas parādībām un novadu īpatnībām.

Mums ir pamatskolu tīkls pa visu Latviju, un tur jau vajadzēja notikt pirmiem pareiziem un apzinīgiem aizrādījumiem par mūsu tautas mākslu un viņas izmantošanu un izlietošanu mūsu tagadējām vajadzībām; kādam nolūkam gan citādi būtu pamatskolās rokdarbu stundas? Ar tīri amatniecisko apmācīšanu vien nav līdzēts, vajaga zināt un spēt audzēkņiem ierādīt ornāmentu lietošanu saskaņā kā ar lietojamo materiālu, tā arī ar izgatavojamo priekšmetu, un šī ir mācāmo rokdarbu taisni visinteresantākā puse, kas modina skolniekā prieku uz radošu darbu. Nedz vācu, nedz krievu varas laikā mūsu sevišķām vajadzībām jau netika piegriezta vērība skolās, un šis nokavētais un neievērotais mums tagad apzinīgi jādara pašiem. Lielais vairums darba meklētāju nāk taisni ar pamatskolas izglītību, pie tam vēl ar iedzimtām zīmēšanas spējām. Bet šāda pati nodarbošanās atnesīs savu labumu arī vidusskolu un augstskolu absolventiem. Vai visi šie absolventi tiešām cer uz ierēdņu un skolotāju vietām vai uz nodarbošanos pie rakstāmiem darbiem? Vai to Latvija viņiem var dot? Viņiem laikus jādomā un jāvingrinās radošā darbā, un iepazīšanās ar mūsu mājas mākslu novedīs viņus uz domām par nodarbošanos, kurai būs tādi paši panākumi, kā tas redzams Zviedrijā, Čehoslovākijā, Šveicē un citur. Mēs tad netikvien varēsīm atvietot ārzemju preces un „pirkt latviešu ražojumus“, bet varēsīm ražot daudz eksportējamu priekšmetu. Tāpat kā tās olas, ko mēs ievadam, nenāk no vienas vistas, tāpat lasīsies kopā mājas mākslas un mājrupniecības ražojumi. No ārzemēm mums iaved tik daudz sliktu un bezgaršīgu luksa priekšmetu, kā mežoņu zemē. Šādus priekšmetus mēs paši varam izgatavot nesalīdzināmi labākus, oriģinēlākus un skaistākus, bet par to mēs nemaz nedomājam, jo mēs nepazīstam mūsu bagāto pamatu un viņa izmantošanas iespējas. Daudziem dažs mūsu rakstu materiāls koka un metāla darbiem bez šaubām izliksies rupjš; nevajaga aizmirst, ka visus šos ražojumus savā laikā ir darinājuši nemācīti cilvēki ar ļoti nepietiekošiem tehniskiem līdzekļiem, bet tomēr tie darināti ar lielu sirsnību, tāpat kā mūsu tautas dziesmas, un tīri priekšzīmīgu, dabiski izjustu piesliešanos lietotā materiāla

īpašībām, ar fantaziju un iepriecinošu naīvitāti. Taisni šie naīvie izgreznojumi dod neizsmeļamus jaunus ierosinājumus jaunām formu un līniju kombinācijām. Mums ir daudz visādu jaunatnes pulciņu, sieviešu aizsardžu pulciņi un citas organizācijas, kuŗas bez šaubām grib būt nacionālas un strādāt vispārīgā

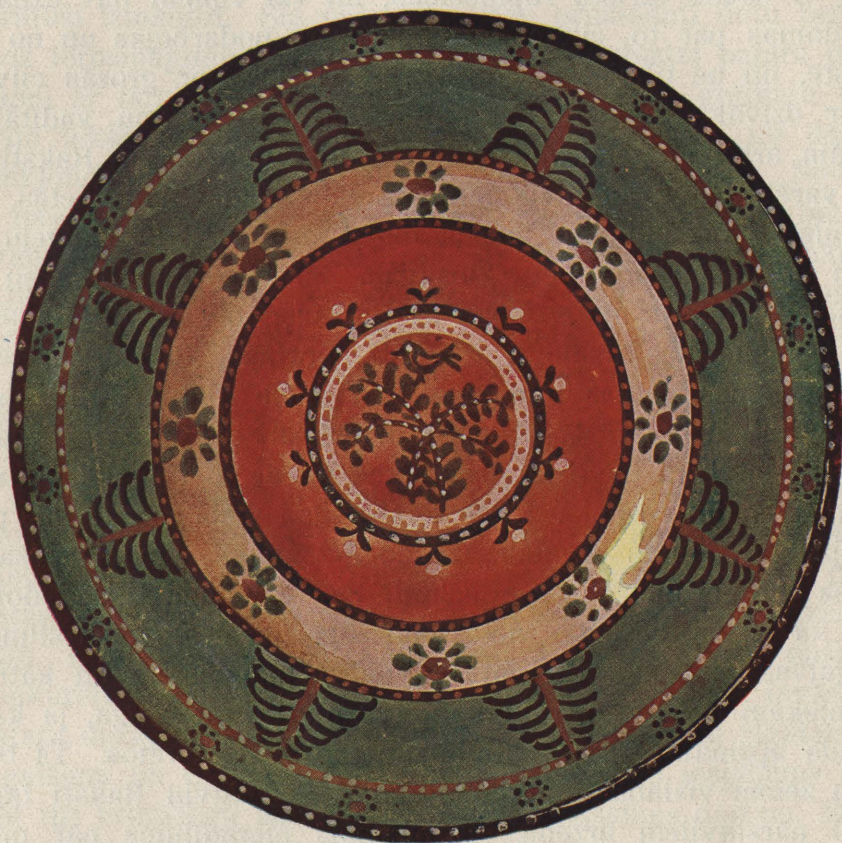

*Māla šķīvīis no Smiltenes pagasta.
Krāsainā ilustrācija no Latvju Rakstiem.*

valsts labā; visas šīs organizācijas atradīs Latvju Rakstos neizsmeļamu materiālu apzinīgai tautas mākslas praktiskai izkopšanai un lietošanai. Šo organizāciju uzdevums būtu gan vispirms pareizi iepazīties ar šīm mūsu pašu lietām, un jo ātrāk tas notiktu, jo latviskāka taptu mūsu dzīve. Arī mūsu lauku skolotāji un mācītāji varētu daudz šinī ziņā darīt un kļūt par

maziem latviešu kultūras ierosinātājiem centriem, bet papriekšu vajaga pašiem zināt, uz ko aizrādīt.

Daudz tiek runāts un rakstīts par ārzemnieku pievilkšanu mūsu veseļošanās vietām, mūsu jūrmalai, mūsu dabas skaistumiem bagātai zemei. Nerunājot jau nemaz par citu, gribētos

*Māla šķīvis no Smiltenes pagasta.
Krāsainā ilustrācija no Latvju Rakstiem.*

tikai prasīt, ko tad mēs tādām ārzemniekam, kuŗš jau citās zemēs ir bijis, varētu rādīt tipiski latvisku? To viņš bez šaubām gribētu redzēt. Un ja viņš vēlētos Jūrmalā, vai Siguldā, Cēsīs, Baldonē vai Ķemeņos vai citur kur nopirkt piemiņai kaut kādus latviskus priekšmetus, kur gan viņš tos tur varētu dabūt? Vai viņš apmierināsies ar tādu divu latu neapstrādātu spieķi,

kādus piedāvā Siguldā? Mums vēl nepavisam nav tūristu rūpniecības, kas interesētu ārzemniekus un dotu arī valstij ievērojamus ienākumus. Mūsu tautas un mājas mākslas ražojumi jau taisni būs šī tūristu rūpniecība. Daudz latviešu ir piemēram apceļojuši Šveici; vai tur viņiem nemaz nav dūries acīs, cik tur visur ir šādas tūristu rūpniecības, un vai viņiem nav uznākušas domas par to, cik cilvēku tur ar to nodarbojas un no tās eksistē, un ne tikai Šveicē vien, bet visur, kur grozās cilvēki un ir dzīvāka satiksme. Siguldas un citu vietņu vadītājam galvām arī būtu ieteicams painteresēties par Latvju Rakstiem. Tad varētu cerēt, ka netikvien šais dabas skaistuma vietās, bet arī pilsētās nozudīs līdzšinējās bezgaumes zeltera, kriņģeļu un avižu bodes un dos vietu kioskiem, kur būs izlietoti mūsu interesanto klētiņu motīvi. Tie arī ir atrodami Latvju Rakstos. Pie Gūtmaņa alas ārzemnieki tūristi nobrīnās, kamdēļ tur rēgojas Minchenes kafijas paviljons, kad mūsu klētiņu stila kafējnīca ar salmu jumtu pavisam citādi pieglaustos apkārtējai dabai un būtu latviska būve latviešu zemē un ar to vien jau katram svešniekam interesanta. Citās zemēs šādā vietā arī kafijas pārdevēja būtu tautas uzvalkā. Tagad ārzemnieks zināms pasaka: „Ganz wie bei uns, nur viel schmieriger“. Vajaga tikai iedomāties, kā izskatītos šāda vieta kaut kur ārzemēs, divas stundas no galvas pilsētas! Un vai Latvija mums pašiem un katram svešniekam nebūtu brīnišķīgi interesanta un pievilcīga, ja katrs novads apzinātos savu īpatnību un pie viņas turētos. Tā būtu mūsu zemei vislabākā reklāma, tāpat kā Latvju Raksti tagad mūsu pārstāvjiem ārzemēs ir labākais pierādījums par mūsu īpatnību, jo ar stāstīšanu vien neko nevar panākt. Ja nav pārādāms materiāls, tad ārzemnieks netic nekādai runāšanai.

Bieži nākas lasīt un dzirdēt par mūsu dabas bagātību izmantošanu. Egles un priedes mēs gan protam nocirst un pārdot, bet vēl neprotam intelligenti šo koku materiālu apstrādāt. Arī lielo māla daudzumu mūsu zemē mēs vēl nepavisam neprotam pienācīgi izmantot podniecībā un keramikā; ar šiem ražojumiem mēs varētu netikvien izspiest šādu priekšmetu importu, bet importu pārvērst labā eksportā. Latvju Rakstos pub-

licētie pūra lāžu raksti ir noderīgākie dekoratīvie ierosinājumi visādiem podnieku darbu izgreznojumiem. Ar šo pašu ornāmentālo materiālu varētu radīt ļoti īpatnēju porcelāna dekorāciju, bet mēs laikam gribam sēdēt un gaidīt, kamēr šo mūsu dekoratīvo mantu izlietos apķērīgi ārzemnieki, un tad tikai mums atdarīsies acis par to, ko neesam zinājuši, nokavējuši un nepratuši izmantot. Šie paši pūra lāžu ornāmenti dotu bezgala daudz ierosinājumu rakstainā priekšlapu (Vorsatz) papīra dekorēšanai ar latviešu motīviem. Šos papīrus lieto grāmatu vāku ār- un iekšpusei; tāpat viņus lieto visādu daudzo un dažādo medikamentu un konfekšu papes kastīšu aplīmēšanai. Neviens vēl nav padomājis, ka mēs arī šai vajadzībai varam, bet neprotam ražot vajadzīgo precī, vai nu kā interesantāku mājrūpniecības rokas darbu no linoleja plāksnēm, vai kā mašīnas spiedumdarbu litografiskā ceļā. Šie papīri tiek mums ievesti no ārzemēm, bet ar mūsu interesantiem rakstiem šie papīri noderētu kā eksporta prece.

„Dzintarzemes“ dzintars iet uz Čehoslovākiju un atgriežas pie mums tai bieži šim trauslam materiālam nepavisam nepiemērotā apstrādājumā, kāds redzams veikalu logos Rīgā. Latvju Rakstos ir apskatāmas mūsu vecās dzintara rotas no tās pašas dzintarzemes jūrmalas; viņas ir daudz oriģinēlākas par ievestām rotām. Kāpēc mēs šo materiālu nemācāmies apstrādāt paši, lai izkonkurētu ievesto precī ar mūsu paraugiem? Ja vēl ievērojam dzintara dažādās nokrāsas, tad lielākus priekšmetus izgatavojot, no gaišiem un tumšiem atkritumiem vien būtu iespējams izgatavot tīri brīnišķīga skaistuma dažādus mozaīkas darbus. Mums Rīgā un citās pilsētās ir zeltkaļi, kas izgatavo gredzenus, rotas, sporta sacīkstēm godalgas un daudz citus sudraba priekšmetus. Cik šo priekšmetu pircēji un izgatavotāji padomājuši par to, lai šie priekšmeti būtu latviešu gaumē veidoti un dekorēti un ar to arī interesanti ārpus Latvijas? No Latvju Rakstiem redzams, cik piemērota metalam ir Lejaskurzemes dziesmu grāmatu veco apkalumu dekorācija, metala jostu izgreznojumi, saktas, kuŗu motīvus var visādi izkopt. Bet mūsu metala priekšmeti tiek dekorēti nevis ar metalam un metala īpašībām piemērotu

apstrādājumu, bet ar audumu tipiskiem rakstiem. Tas pats notiek ziemā bieži vien, izgreznojot koka priekšmetus, jo pie mums ir izplatīts pavisam nepareizs un ne ar ko nepamatots uzskats, ka mūsu formas un raksti esot stūrains. Stūrains gan ir visi audumu raksti, tā mums, kā citām tautām, un tie aušanas tech-

*Māla šķīvis no Smiltenes pagasta.
Krāsainā ilustrācija no Latvju Rakstiem.*

nikas dēļ nemaz citādi nevarēja izveidoties. Latvju Rakstos redzami pūra lāžu apkalumi, durvju spiežamie, koka griezumi, rāda citādas, katrreizējam materiālam piemērotas formas.

Runājot par audumiem, jāaizrāda uz viscaur Latvijā sastopamiem, bet sevišķi Lejaskurzemes, skaistajiem un izturīgajiem linu audumiem, galdautiem, dvieļiem un gultas segām.

Tos mēs paši tikai pēc ilgas izrunāšanās un tad vēl ne katreiz varam dabūt pirkt no audējām; vai tad tos nevarētu ražot vairāk un ne tikai katras audējas personīgai vajadzībai. Kamdēļ armijas intendantūra nepērk šos mūsu ražojumus? Šo audumu dēļ mūs var apskaust katrs ārzemnieks. Šie paši audumu raksti

*Māla šķiwois no Smiltēnes pagasta.
Krāsainā ilustrācija no Latvju Rakstiem.*

izlietojami krāsainām kokvilnas mēbeļu pārvelkamām drānām, kā to atkal tik labi prot zviedri. Un Nīcas cimdu raksti Latvju Rakstos, vai tie nav brīnišķīgi gatavi paraugi lieliem un maziem paklājiem, kur cimda kāts izlietojams kā paklājam jau piekomponēta mala; mums vajadzība pēc tādiem priekšmetiem ir, bet kāpēc viņus neizgatavo un nelaiž pārdošanā, bet gan

pērk sliktos ievestos paklājus ar sunīšu, stirnu un līdzīgām figūrām, kas pavisam nevietā uz paklājiem, jo kam gan gribētos kāpt kustonim virsū. Latvju Rakstos publicētie audumu un adījumu paraugi ir priekšzīmīgs visādu tekstildarbu dekorēšanas materiāls.

Veco koka kapuzīmju skaistās un monumentālās formas it kā aizmirstas, bet mūsu svētākās piemiņas vietās ir uzcelti pieminekļi, kuŗiem nekā latviska nav. Veco koka kapuzīmju formas, pārveidotas akmeņu formu prasībām, dotu mūsu kapsētām un varoņu pieminekļiem pavisam citu, īpatnēju izskatu; bet vai kāds no mūsu akmeņkaļiem, obelisku un marmora krustu cirtējiem maz ir iedomājies par šādu lietu. Šis pašas kapuzīmju formas vedināt vedina uz visādu kartušu, izkārtņu un uzrakstu ielogojumu izveidošanu citām vajadzībām; šis kapuzīmes arī cits nekas nav, kā kapa zemē iespraustas kartušas. Nevienš skolotājs nedz mācītājs laikam arī nebūs savu apkārtni darījis uzmanīgu uz šo interesanto veco kapuzīmju formu atjaunojamo lietošanu un uz viņu monumentālo un dekorātīvi īpatnējo izskatu.

Nevienam galdnieku meistaram un mēbeļu fabrikantam vēl nav laikam nācis prātā, cik interesantas mēbeles varētu izgatavot, izmantojot lauku mājās veidotās Bīdermeiera formas. Tās nav tādas, kā sastopam ārzemju muzejos un paraugu grāmatās. Tāpat atrodam interesantus paraugus gan koka, gan dzelzs apgaismošanas priekšmetiem. Gribētos vēl griezt uzmanību uz tām skaistajām Latgales koka kastītēm ar krāsotu salmu izgreznojumiem, kas arī reproducētas Latvju Rakstos. Šo kastišu dekorēšanas tehnika ir ļoti veca. Viņa vēl tiek piekopta divās Latgales sādžās un citur Latvijā nemaz vairs nav pazīstama. Tā dekorētas lielākas un mazākas kastītes un citus priekšmetus mēs paši izpirktu un varētu lielā skaitā kā pirmklasīgus luksa priekšmetus izvest uz ārzemēm. Bet vēl nevienam Latgales Saeimas deputātam nav ienācis prātā šo ienesīgo darbu no Latgales kultūras vajadzībām asignētām summām veicināt. Kamēr vēl dzīvi abi vecie šās tehnikas pratēji Latgalē, viņus vajadzētu izlietot kā apmācītājus šādu greznu priekšmetu

izgatavošanā ar tik vienkāršu materiālu. Tāpat kā savulaik to darīja Zviedrijā, kur sameklēja 72 gadus vecu vecenīti, kas vienīgā vēl prata izgatavot kādā Zviedrijas provincē agrāk piekopto, bet atkal aizmirsto mežģiņu izgatavošanu, lai viņa apmācītu skolnieces šinī darbā. Tagad tur atkal ir pilnos ziedos šī mājrupniecība, un viņa neziedētu, ja viņa neko neienestu.

Mēs ievadam lielu skaitu bērnu koka rotaļlietu un visādus nelatviskus leļļus; visu to mēs paši varam labāk izgatavot, bet nevižojam. Mēs ar vienkāršām un izgreznotām koka, metala un ādas vācelītēm, ar izgraizītiem, ieliktiem, dreijātiem koka priekšmetiem, ar ādā izstrādātiem priekšmetiem, ar visādiem podnieku un keramiķu darbiem, rakstainiem audumiem, no prievītēm un jostām sašūtiem galdautiem, adījumiem sporta uzvalku piederumiem, pinumiem un daudz citiem dažādiem priekšmetiem, kuŗus visus nemaz nav iespējams uzskaitīt, varam nodarbināt daudz cilvēku, radīt mums pašiem vajadzīgās latviski dekorētas lietas, un par tām tad arī interesēsies un tās pirks ārzemnieki.

Kā uz labu un sekmīgu pasākumu jāaizrāda uz Latvju sieviešu nacionālās ligas cimdu un sporta uzvalku piederumiem, kuŗus pasūtina lielā skaitā pat no Ziemeļamerikas.

Atvērt acis par mūsu iepriekšējo ģenerāciju mājas mākslas darbiem, kas radušies no iedzimitas tieksmes uz skaistumu, tāpat kā mūsu skaistās dziesmas, — un modināt mūsu apziņu par mūsu rakstu bagātību, lai uz viņu pamata radītu jaunus darbus jauniem apstākļiem, tas ir iemesls, kamdēļ Latvju Raksti mums nepieciešami, kamdēļ mūsu tautsaimniekiem, financistiem un audzinātājiem jāpiegriež nopietna vērība šim neizlietotam, bagātam materiālam. Latvju Raksti nepieciešami visām skolām, visiem amatniekiem, māksliniekiem un katram latvietim. Skais-tākā un latviskākā dāvana visos gadījumos.

Latvju Raksti iznāk liela formāta — 26 × 36 cm — burtnīcās, pa 12 lapām burtnīcā, neieskaitot tekstu. Katra burtnīca, neskatoties uz priekšzīmīgo krāsaino izpildījumu, maksā tikai Ls 2,—, ar piesūtišanu pa pastu — Ls 2,30. Noņemot pa 12 burtnīcām — 20 proc. rabats. Līdz šim iznākušas 56 burtnīcas.

Atsauksmes par Latvju Rakstiem.

... Te savākti paraugi iz valsts un privātiem krājumiem. Tekstā atrodam etnografiskās un vēsturiskās ziņas un paskaidrojumus. Ilustrācijas ir tieši attēli labās litografijās un fotografiskos uzņēmumos pēc senlaiku lietām. Tie ir dokumenti bez iepriekš noteikta mērķa visām stila vajadzībām. Ar savu daudzpusību, bagātību un rūpīgi glīto veidu, izdevums uzskatāms par labāko, kas pie mums līdz šim izdots. Cerams, ka viņš kļūs par rokas grāmatu un ierosinātāju mūsu skolās, darbnīcās, amatniekiem, mājrūpniekiem un rotājošiem māksliniekiem. Pēc šāda izdevuma jau sen sajūtām vajadzību. Līdz šim tikai Valsts vēsturiskā muzejā bija pieejami etnografiskie materiāli. Daudz ērtāki, kad viņi labos attēlos ik brīdī pie rokas.

1925. g.

G. Šķilters (Latvis).

... Viena iepriecinoša parādība atzīmējama ar dziļāko gandarījumu — Valstspapīru spiestuve ir stājusies pie latvju rotājošās mākslas paraugu izdošanas. Tas ir patiesi mūsu valsts cienīgs darbs, kuŗa sekas mūsu jaunās mākslas un amatniecības uzplaukšanā nemaz nav apsveļamas. Katrā ziņā amatniecībā, skolās un mājās tika ienests jauns nacionāls materiāls formu veidošanas virzienā. Latvija var iegūt sev atkal latvisku seju. — Latvju Raksti ir sengaidīta lieta un katrā latvieša ievēribas pelnoša. Silti apsveicams šis valstiskais darbs, un jāvēlas, kaut šā grandiozā darba izdošanā nerastos nekādu kavēkļu.

1925. g.

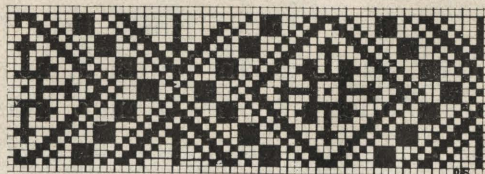
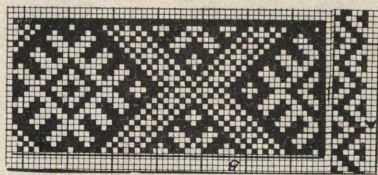
E. Brastiņš (Brīvā Zeme).

... Šā izdevuma katrā burtnīcā atrodam noteiktā sistēmiskā kārtībā tautas uzvalku, audumu, adījumu un izšuvumu motīvu, kā arī keramikas, koka darbu u. c. notēlus, lielāko tiesu krāsainā atveidojumā. Tas ir latvju tautas mākslinieciski-radošā gara pūrs un dārgums, kas sakrāts gadsimteņu laikā un glabājas kā nedzīvs garīgs kapitāls muzejos un privātos krājumos. Latvju Rakstu mērķis ir padarīt šīs vērtības visiem pieejamas, lai tās kļūtu ražīgas un lai māksloti sagudroto bezgaršību vietā nāktu vecā tautas māksla ar tās aistētisko loģiku.

Tā kā darbs izgatavots Valstspapīru spiestuvē, ir gandrīz lieki aizrādīt, ka izpildījuma ziņā tas vērtējams par priekšzīmīgu.

1928. g.

O. Grosbergs (Rig. Rundschau.)

Krekla apkaklītes no Rendas pagasta.

Zīmējumi no izdevuma Latvju Raksti.

Pūra lāde no Latvju Rakstiem.

Kā uz Latvju Rakstiem skatās ārzemēs:

... Izdevums Latvju Raksti modina dzīvu interesi mūsu ārzemju draugu vidū un apmeklētāju aprindās. Tagad sūtniecības reprezentāciju telpās mūsu tukšie un neinteresantie galdi sāks aplāties ar lietām, kuņas pievilks ārzemniekus ar savu glītumu un sniegs tai pašā laikā arī nepieciešamāko informāciju par latvju tautas īpatnībām uzvalkos, traukos un būvēs.

1925. gadā.

A. Balodis, sūtnis Lietuvā.

... Sis izdevums, kuņam visumā nav līdzīga, visaugstākā mērā interesē akadēmijas mācības spēkus, audzēkņus un apmeklētājus.

1926. gadā.

Karaliskās mākslas akadēmijas Lježā administrācija.

... Jāsaka, ka mūsu plašās bibliotēkas apmeklētāji, mācības spēki un audzēkņi izdevuma Latvju Raksti audzinošo un māksliniecisko nozīmi vērtē ļoti augstu...

1927. gadā.

Karaliskās mākslas akadēmijas Lježā administrācija.

Par Latvju Rakstiem dzird kā no vācu Lyceum-Club'a biedrenēm, tā arī no tautas mākslas speciālistiem ļoti atzinīgas atsauksmes. Latvju Raksti izpelnījās lielu ievērību no klubā sarīkotās tautas mākslas izstādes apmeklētāju puses.

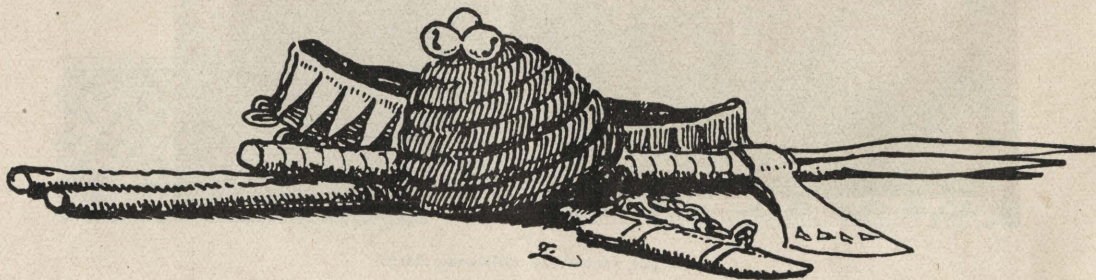
1927. gadā.

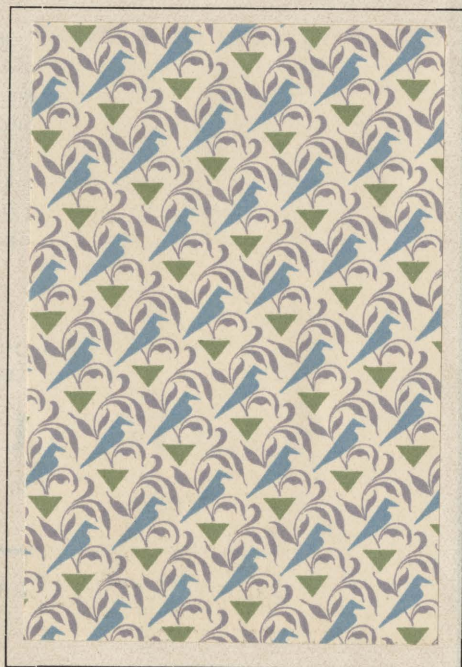
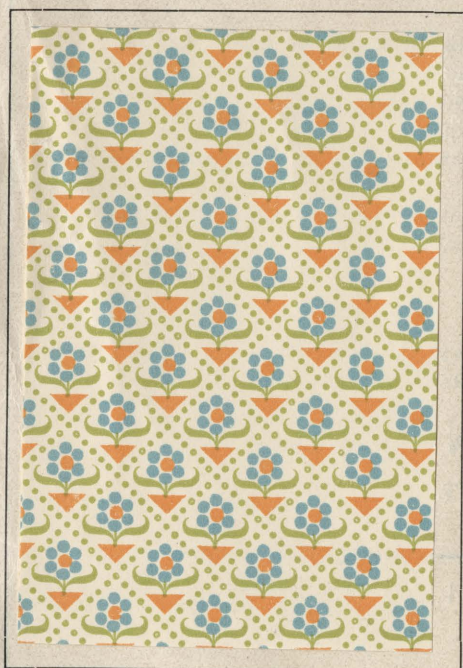
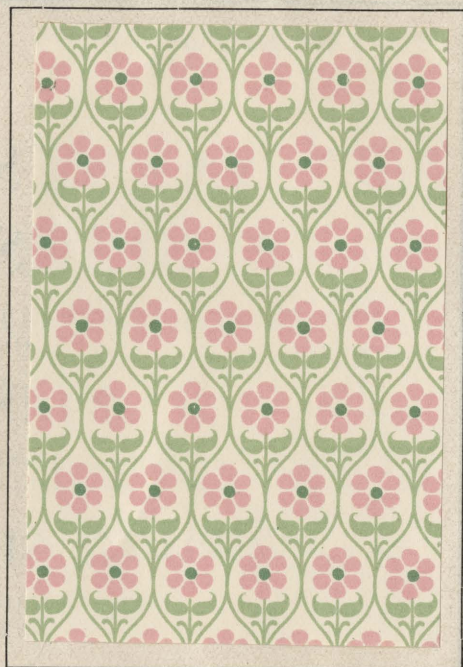
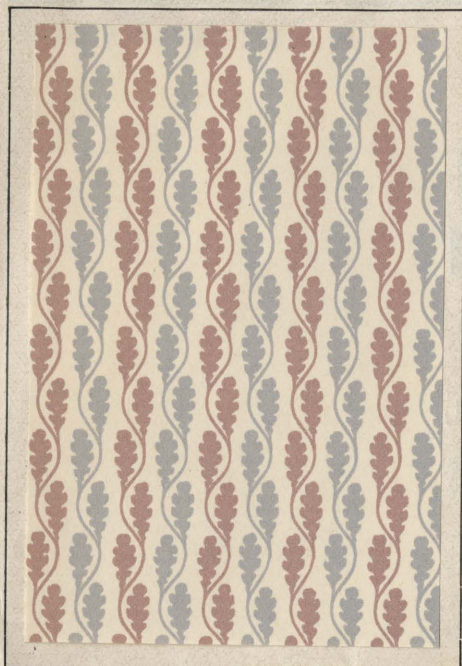
Dr. O. Voits, sūtnis Berlīnē.

... Izlaistās burtnīcas ir tik teicams izdevums, ka tautu pētīšanas laukā Eiropā tās uzskatāmas par priekšzīmīgām. Liela nozīme ir taisni Jūsu publicēšanas veidam kā zinātniskas inventarizācijas un apstrādāšanas ziņā, tā arī sevišķi katras mācības iestādes un apmācīšanas vajadzībām, jo tautas mākslā slēpjas zināmā mērā mākslas pamatformas. Mums Vācijā šai laukā un šādā veidā tikpat kā nekā nav, un taisni Jūsu izdevumu es gribētu izlietot kā paraugu līdzīgiem nodomiem, publicējot manu muzeju, kā vienīgo centrālo muzeju vācu tautas pētīšanai...

1929. gadā.

*Dr. Hāms,
Berlīnes valsts vācu tautas
zinātnes muzeja vadītājs.*

*Priekšlapu paraugi.
Dabūjami Valstspapīru spiestuvē.*

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVE

IZGATAVO ARĪ PRIVĀTĀM PERSONĀM UN UZŅĒMUMIEM
VISĀDA VEIDA

KLĪŠEJAS

KĀ VIENKRĀSAINAI, TĀ ARĪ TRĪSKRĀSU REPRODUKCIJAI
UN PIENĒM DAŽĀDA VEIDA

SPIEDUMU DARBUS

VIENĀ UN DAUDZKRĀSAINĀ
IZVEDUMĀ

Kā dažus no daudzajiem glītākiem darbiem varam šeit minēt: izdevniecības »Literātūra« krāsainās bilžu reprodukcijas, Brāļu kapu komitejas izdoto albumu, Konversācijas vārdnīcas krāsainās reprodukcijas, Tuberkulozes apkarošanas biedrības izdotās daudzkrāsainās luksa telegrammas, Valsts vēstures muzeja rakstu krājumus, Liepājas jubilejas albumu, kā arī izdevniecības »Latvijas Daile« krāsainās reprodukcijas »Rainis«, »Pļāvēji«, »Vasarā« u. t. t.

LITOGRAFIJĀ
IZGATAVO DAUDZKRĀSAINAS

KARTES UN PLĀNUS

U. T. T.

RĪGĀ, MASKAVAS IELĀ 11. PASTA KONTS 539